

ZML SO Leerlijn Mondelinge taal

MONDELINGE TAAL

Leerlijnen	Kerndoelen
1.1. Communicatieve voorwaarden 1.2. Zinsbouw 1.3. Woordvorming 1.4. Voorzetsels en locatie aanduiden 1.5. Articulatie en mondmotoriek 1.6. Non-verbale communicatie	1. De leerlingen leren communiceren met woorden, gebaren, picto's of met andere voor hen geëigende middelen
2.1. Zins-/verhaalbegrip 2.2. Denkrelaties 2.3. Begrijpend luisteren 2.4. Auditieve analyse en synthese 2.5. Auditieve discriminatie en rijm 2.6. Auditief geheugen	2. De leerlingen leren gesproken taal begrijpen en gebruiken
3.1. Iemand iets vragen 3.2. Iets zeggen tegen iemand 3.3. Een gesprek voeren met een ander 3.4. Sociale routines	3. De leerlingen leren deelnemen aan gesprekken in verschillende communicatieve situaties 4. De leerlingen leren lezen voor dagelijks gebruik (zie lezen) 5. De leerlingen leren gebruik maken van schriftelijke taalvormen (zie lezen, zie schrijven)
6.1. Passieve woordenschat 6.2. Actieve woordenschat 6.3. Woorden omschrijven	6. De leerlingen leren een zo ruim mogelijke woordenschat begrijpen en gebruiken

Kerdoel 1: De leerlingen leren communiceren met woorden, gebaren, picto's of met andere voor hen geëigende middelen

1.1. Communicatieve voorwaarden	1	2	3	4
	Richt zijn aandacht enkele seconden op gesproken taal, gebaren en/of mimiek Loopt niet weg als er tegen hem gesproken wordt Maakt geluiden of gebaren met een communicatieve intentie (om bijv. iets voor elkaar te krijgen)	Zit vijf minuten stil op een stoel bij een één-op-één gesprek Kijkt of luistert gericht en minstens 10 seconden naar gesproken taal, gebaren en/of mimiek Gebruikt woorden met communicatieve intentie (om bijv. iets voor elkaar te krijgen: die, eten)	Zit vijf minuten stil op een stoel bij het luisteren naar muziek of gezamenlijke instructie	Zit vijf minuten stil op een stoel bij het luisteren naar medeleerlingen (in kringgesprek) Kijkt een ander aan bij luisteren in een één-op-één situatie
	5	6	7	8
	Luistert en reageert op het juiste moment in een één-op-ééngesprek Kijkt de ander aan bij het zelf spreken in een één-op-één gesprek en bij kringgesprekken Kijkt andere leerlingen aan wanneer zij spreken	Laat een ander uitspreken tijdens een gesprek Laat een ander merken dat hij hem hoort (knikken, opkijken) De leerling switcht tussen verschillende sprekers (in kringgesprek)	Laat met lichaamstaal of verbaal merken dat hij de boodschap heeft begrepen	Schat in een vrije situatie in wat een gepast moment van het beginnen van een conversatie is
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 1.1</i>		
	Schat in een vrije situatie in wat een juist moment van luisteren is			

1.2. Zinsbouw	1	2	3	4
	Gebruikt tweewoर्डzinnen (Tom drinken, Sanne spelen)	Maakt driewoर्डzinnen in tegenwoordige tijd met onderwerp en werkwoord (hoeft nog niet altijd correct) (Erik spelen niet)	Gebruikt de ontkenning <i>niet</i>	Maakt vierwoर्डzinnen Gebruikt het persoonlijke voornaamwoórd <i>ik</i> en <i>jij</i>
	5	6	7	8
	Maakt zinnen met een voltooid deelwoórd (ik heb gefietst) Gebruikt zinnen met gebiedende wijs (geef die auto terug) Gebruikt bijvoeglijke naamwoórd (Tom heeft blote voeten)	Maakt vijfwoर्डzinnen Gebruikt het bezittelijke voornaamwoórd <i>mijn</i> en <i>jouw</i> Gebruikt de ontkenningen <i>geen</i> en <i>niemand</i> Maakt zinnen in de verleden tijd met ovt met regelmatige vormen (ik fietste)	Gebruikt de derde persoon enkelvoud (hij/zij) in zinnen Gebruikt het bezittelijke voornaamwoórd <i>hem/zijn</i> en <i>haar</i> Gebruikt de ontkenning <i>niets</i> Gebruikt <i>nu</i> , <i>vanochtend</i> , <i>vanmiddag</i> , <i>vanavond</i> met de juiste werkwoórdstijd Gebruikt het voegwoórd 'en'	Gebruikt het persoonlijke voornaamwoórd <i>wij</i> , <i>jullie</i> en <i>zij</i> Gebruikt de ontkenning <i>nooit</i> Maakt zinnen in de verleden tijd met ovt met onregelmatige vormen (ik blies, dronk, viel) Gebruikt tijdsaanduidingen als <i>morgen</i> , <i>gisteren</i> , <i>vandaag</i> met de juiste werkwoórdstijd
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 3.5</i>		
	Gebruikt het bezittelijke voornaamwoórd <i>onze</i> , <i>jullie</i> en <i>hun</i> Gebruikt de ontkenning <i>nergens</i> Gebruikt zinnen met een toekomende tijd (hij zal gaan fietsen) Gebruikt <i>eerst</i> , <i>straks</i> , <i>dan</i> , <i>daarna</i> , <i>eerste</i> , <i>laatste</i> , <i>volgende</i> met de juiste werkwoórdstijd			

1.3. Woordvorming			3	4
			Past op bekende woorden de regelmatige meervoudsregel toe met <i>-en (kip, kippen)</i>	Past op bekende woorden de regelmatige meervoudsregel toe met <i>-s (varken-varkens)</i> De leerling verbuigt bijvoeglijke naamwoorden door het gebruik van de uitgang <i>-e</i> .
	5	6	7	8
	Past de regelmatige meervoudsregel toe op alle woorden	Past op bekende woorden de verkleinwoordregel toe (<i>-je, -kje, -pje, -tje, -etje</i>)	Past de verkleinwoordregel toe op alle woorden (<i>-je, -kje, -pje, -tje, -etje</i>)	Gebruikt regelmatige vormen van de vergrotende en overtreffende trap (<i>groot, groter, grootst</i>)
	9	Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 3.6		
Gebruikt onregelmatige vormen van de vergrotende en overtreffende trap (<i>meer, meest</i>)				

1.4. Voorzetsels en locatie aanduiden	1	2	3	4
	Begrijpt <i>in</i> en <i>uit</i>	Begrijpt <i>op</i> en <i>af</i> Benoemt <i>in</i> en <i>uit</i>	Begrijpt <i>voor</i> en <i>achter</i> Benoemt <i>op</i> en <i>af</i>	Begrijpt <i>naast, onder, naar, hier</i> Benoemt <i>voor</i> en <i>achter</i> Benoemt <i>op</i> en <i>onder</i>
	5	6	7	8
	Begrijpt de voorzetsels <i>voorbij, verder, middenin</i> Benoemt <i>naast, onder, naar, hier</i>	Benoemt <i>boven, beneden, van en naar</i> Begrijpt links en rechts	Benoemt <i>tussen, bovenin, onderin, in het midden van</i> Gebruikt links en rechts	Benoemt <i>dichtbij, veraf, dichterbij, verder af</i> Gebruikt voorzetsels in combinatie met <i>rechts</i> en <i>links</i> (<i>rechtsachter, linksvoor</i>)
9	Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 3.7			
Vindt de weg in een bekende omgeving na een aanwijzing met tijd en plaats (de eerste weg links)				

1.5. Articulatie en mondmotoriek	1	2	3	4
	Imiteert eenvoudige klanken (fff, sss, ggg, mmm, oe, aa)	Spreekt 10 eenvoudige woorden uit, maar mag hier nog fouten in maken (poek i.p.v. boek)	Spreekt 10 MK en MKM woorden met meest eenvoudige klanken zoals k, p, t, l, s, n goed uit (boek, kop, loop, sop) Beweegt de kaak, lippen en tong bewust in zeer eenvoudige oefeningen (mond open en dicht, tong uitsteken, etc.)	Spreekt 10 woorden met eenvoudige medeklinkercombinaties goed uit (sp, kl, pl, sl) Spreekt verstaanbaar voor de directe omgeving Beweegt de kaak, lippen en tong bewust in oefeningen als tong naar boven, naar de zijkant, etc
	5	6	7	8
	Spreekt de r en ng goed uit Spreekt enkele complexe medeklinkercombinaties goed uit (zw, kn, sch) Houdt de lippen een halve minuut gesloten	Spreekt goed verstaanbaar voor onbekenden Houdt de lippen een paar minuten gesloten	Spreekt klanken en medeklinkercombinaties in de goede volgorde uit	Spreekt alle zeer complexe medeklinkercombinaties goed uit, (fst, schr) Spreekt met het juiste volume

1.6. Non-verbale communicatie	1	2	3	4
	Reageert op gezichtsuitdrukkingen en lichaamshoudingen die gevoelens uitdrukken (boosheid, verdriet en blijheid)	Gebruikt gebaren en gezichtsuitdrukkingen om gevoelens kenbaar te maken (verdriet, boosheid en blijheid)	Trekt de schouders op en gebruikt een vraagmimiek als hij het niet begrijpt Gebruikt gebaren die bij een bepaalde uitdrukking horen (joepie!, het is zó groot)	Begrijpt 2 ondersteunende of natuurlijke gebaren in combinatie met elkaar om te communiceren (iemand aanwijzen en eetgebaar maken -> kom je eten?)
	5	6	7	8
	Gebruikt 2 ondersteunende of natuurlijke gebaren in combinatie met elkaar om te communiceren (iemand aanwijzen en armzwaai maken -> kom eens hier)	Reageert op lichaamshouding van een medeleerling ((on)geïnteresseerde houding)	Herkent en gebruikt veel voorkomende tekens, afbeeldingen, pictogrammen en gebaren (of andere geëigende middelen)	Maakt d.m.v. eigen lichaamshouding en mimiek duidelijk dat iets belangrijk voor hem is
9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 1.2</i>			
Maakt contact met behulp van voor hem/haar geëigende middelen Heeft een bij de situatie passende lichaamshouding				

Kerdoel 2: De leerlingen leren gesproken taal begrijpen en gebruiken

2.1. Zins-/verhaalbegrip	1	2	3	4
	Begrijpt losse woorden (heet, drinken, schoenen, zitten)	Begrijpt driewoordzinnen Begrijpt opdrachten gekoppeld aan de huidige, actuele situatie (logische opdrachten)	Begrijpt vijfwoordzinnen Begrijpt zinnen met tijdsaanduidingen als <i>vanochtend, vanmiddag, vanavond</i> Begrijpt opdrachten/ zinnen buiten de actuele situatie (onlogische opdrachten)	Begrijpt zinnen met aanduidingen als <i>nu, eerst, dan, straks, daarna</i> Begrijpt zinnen met aanduidingen als <i>eerste, laatste, volgende</i>
	5 Begrijpt zinnen met aanduidingen als <i>later, eerder, vorige</i> (we gaan eerder naar binnen, de bus komt later) Begrijpt zinnen met tijdsaanduidingen als <i>vandaag, gisteren, morgen</i>	6 Begrijpt zinnen met aanduidingen als <i>wanneer</i> en <i>erna</i> (eerst mag Stan, jij mag erna)	7 Begrijpt zinnen en bijzinnen met de voegwoorden <i>als, zodat, waarmee, wanneer</i> Begrijpt zinnen en bijzinnen met de voegwoorden <i>en, dan, waarna, toen, nadat, voordat</i>	8 Begrijpt zinnen en bijzinnen met de voegwoorden, <i>zoals, want, omdat, als, waardoor</i>
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 2.1</i>		
	Begrijpt een aantal zinnen die met elkaar samenhangen Begrijpt middel-doelrelaties met het woord <i>om</i>			

2.2. Denkrelaties	1	2	3	4
	Wijst twee identieke voorwerpen aan als er vier voorwerpen liggen	Herkent de kleuren rood, geel, blauw, groen Wijst aan of een voorwerp groot of klein is	Koppelt de begrippen fijn en niet fijn aan verschillende voorwerpen en situaties Wijst aan of een voorwerp (het)zelfde, anders of verschillend is Wijst aan wat er niet bij hoort bij voorwerpen met grote waarneembare verschillen	Beoordeelt of iets raar is (in de winter geen jas, maar een bikini aandoen) Begrijpt eenvoudige afspraken en regels
	5	6	7	8
	Legt een logische reeks van drie plaatjes in tijdopbouw op goede volgorde Benoemt het verschil tussen <i>vroeg-laag, kort – lang en weinig-veel</i>	Legt een logische reeks van vier plaatjes in tijdopbouw op volgorde	Legt na een voorbeeld drie plaatjes met oorzaak-middel-doel op volgorde Begrijpt meer complexe oorzaak en gevolg redematies (eerlijk-oneerlijk)	Legt drie plaatjes met oorzaak-middel-doel op volgorde en geeft een toelichting Begrijpt genuanceerde en abstracte begrippen rond oorzaak, gevolg en oplossing (slim-dom, aardig-onaardig, oud-nieuw, erg-niet erg)
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 2.2</i>		
Generaliseert en sluit uit en geeft een toelichting (een paard en een koe zijn boerderijdieren, een hond is geen boerderijdier maar een huisdier)				

2.3. Begrijpend luisteren	1	2	3	4
	De leerling kijkt gericht naar de leerkracht als deze vertelt wat ze gaan doen De leerling begrijpt door de toon van de stem of hij iets wel of niet mag	Voert enkelvoudige opdrachten uit bij dagactiviteiten als ze 1 op 1 aangeboden worden (Joris, ga zitten)	Voert enkelvoudige opdrachten uit wanneer ze niet 1 op 1 worden aangeboden (pak je gymspullen)	Geeft een juiste reactie op een korte mondelinge tekst rondom een dagelijkse activiteit
	5	6	7	8
	Voert een meervoudige opdracht uit binnen het hier en nu (ga naar juf Els en vraag krijgt)	Voert meervoudige niet alledaagse opdrachten uit Begrijpt de hoofdzaak in een mondelinge tekst	Geeft een aantal onderwerpen aan die in een mondelinge tekst voorkomen	Geeft aan dat een eenvoudige tijdsordering in een mondelinge tekst begrepen is
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 2.3</i>		
Onderscheid hoofd- en bijzaken in een eenvoudige mondelinge tekst				

2.4. Auditieve analyse en synthese			3	4
			Voegt woorden samen tot één woord (deur-bel) Geeft aan welk woord het langst is (kabouter – reus)	Voegt lettergrepen samen tot een nieuw woord Analyseert (hakt) losse lettergrepen Vult een lang woord aan waarbij een deel ontbreekt (potloo..., ...otlood)
	5	6	7	
Voegt woorden samen tot een zin Legt een blokje voor ieder woord in een 4-woordzin (hakt) Analyseert (hakt) mkm-woorden (bal, som)	Voegt losse klanken van twee- en drie-letterwoorden samen tot een woord (op, ga, bal, som) Analyseert (hakt) woorden met medeklinkercombinaties (bank, spons)	Voegt losse klanken van woorden met medeklinkercombinaties samen tot een woord (bank, spons)		

2.5. Auditieve discriminatie en rijm	1	2	3	4
	Reageert op eigen naam Onderscheidt klanken en geluiden	Herkent woord in reeks Geeft aan of twee woorden hetzelfde of verschillend zijn	Herkent klank in reeks	Rijmt op een éénlettergrepig woord (<i>boek-broek</i>)
	5	6	7	8
	Onderscheidt kleine verschillen in woorden (<i>pak-zak</i>) Geeft in een reeks van drie of vier woorden aan welke twee woorden rijmen	Geeft aan of zinnen rijmen Rijmt op een meerlettergrepig woord (<i>bomen-komen</i>)	Wijst aan of vertelt welke woorden rijmen of wat de rijmende woorddelen zijn	Rijmt zelf zinnen
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 1.11</i>		
Maakt een rijmend versje van vier regels				

2.6. Auditief geheugen	1	2	3	4
	Imiteert klanken Imiteert eenvoudige km-, mk- en mkm-woorden (ik, ga, pop)	Herhaalt twee-lettergrepige woorden Imiteert twee woorden	Herhaalt een reeks van drie woorden Hooft hetzelfde woord in twee zinnen	Geeft aan wat het eerste woord is in een reeks van 3-5 woorden Geeft aan wat het laatste woord is in een reeks van 3-5 woorden
	5	6	7	8
	Benoemt de eerste en laatste klank van een woord	Herhaalt een zin van 4-6 woorden	Herhaalt een zin van 4-6 woorden na 5 minuten Onthoudt een mondeling gegeven opdracht	Herhaalt een zin van 7-10 woorden na 5 minuten Onthoudt een meervoudige mondeling gegeven opdracht
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 1.12</i>		
Herhaalt de globale inhoud van een zin van 7-10 woorden na een half uur				

Kerdoel 3: De leerlingen leren deelnemen aan gesprekken in verschillende communicatieve situaties

3.1. Iemand iets vragen	1	2	3	4
	Trekt met geluiden, gebaren of mimiek actief aandacht als hij iets wil vragen	Vraagt een bekende met losse woorden gericht om een voorwerp of actie (bal? drinken?) Gebruikt vragende intonatie in een vragende eenwoordzin (hap?)	Stelt een bekende een korte vraag (Sanne spelen? Appel eten?)	Vraagt om herhaling wanneer iets niet wordt verstaan (wat? hè?) Stelt een vraag aan een onbekende in een vertrouwde omgeving (wie ben jij?)
	5	6	7	8
	Vraagt netjes om herhaling wanneer iets niet wordt verstaan (wat zegt u?) Vraagt de leerkracht of hij hem iets mag vragen	Vraagt om uitleg of verduidelijking wanneer hij iets niet begrijpt (hoe moet dat? Wat is dat?)	Stelt een wedervraag nadat hem iets gevraagd wordt (en in welke klas zit jij?)	Vraagt een bekende naar zijn gevoelens en wensen (waarom ben je verdrietig?)
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 3.1</i>		
	Vraagt informatie aan een onbekende persoon in een onbekende omgeving (waar is de bussenbus?)			

3.2. Iets zeggen tegen iemand	1	2	3	4
	Trekt met geluid, gebaar of mimiek actief aandacht als hij iets wil zeggen	Maakt met een enkel woord duidelijk wat hij wil zeggen (plassen)	Maakt in een gesprek wensen of gevoelens kenbaar, n.a.v. vragen van een volwassene (limonade juf) Noemt een naam om duidelijk te maken dat hij iets tegen diegene wil zeggen (Tim, kijk!)	Maakt in een gesprek met een bekende volwassene wensen of gevoelens kenbaar (Lotte buiten spelen)
	5	6	7	8
	Hanteert de juiste aanspreekvorm voor bekende en onbekende gesprekspartners, bijv. jij/u	Vertelt over iets dat hij heeft beleefd en hoe hij zich daarbij voelde (ik zag een spin en was bang) Uit zijn gevoel richting een ander zonder uitleg (ik vind jou aardig/lief, ik ben boos)	Geeft informatie aan een bekende waarbij de te geven informatie geheel duidelijk is Legt zijn gevoel richting een ander uit (ik vind jou lief, omdat je me helpt, ik ben boos, omdat) Geeft een bekende een waarschuwing (pas op voor die bal, hou op ik word boos)	Geeft informatie aan een onbekende waarbij de te geven informatie geheel duidelijk is (in veilige context) Weigert een voorstel en legt uit waarom (ik ga niet mee, omdat) Geeft een onbekende een waarschuwing (pas op, er komt een auto aan)
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 3.2</i>		
Begint zijn verhaal over een gebeurtenis met verduidelijking van tijd, plaats en personen Maakt in zijn verhaal duidelijk of het om heden, verleden, toekomst gaat Uit in een gesprek met een onbekende op een correcte manier zijn gevoelens en wensen (ik wil liever een andere taak doen)				

3.3. Een gesprek voeren met een ander	1	2	3	4
	Reageert zichtbaar op verschillende intonatie toonhoogtes, zoals vragend, streng, rustig	Neemt initiatief in de communicatie met anderen	Geeft antwoord op een vraag als die direct aan hem gesteld wordt	Vertelt iets in de kring als hij daartoe wordt uitgenodigd
	5	6	7	8
	Neemt het woord in een (kring)gesprek	Begrijpt en gebruikt woorden om het gesprek op gang te houden Geeft en neemt de beurt in een gesprek	Neemt deel aan een eenvoudig gesprek met meerdere mensen	Spreekt met anderen af wat er gedaan moet worden (ik leg de mat neer, doe jij de pion?) Maakt uit zichzelf een praatje met medeleerlingen
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 3.3</i>		
Neemt deel aan een formeel gesprek met één gesprekspartner Maakt een grapje in gesprek met een ander Past woordkeuze aan zijn gesprekspartner aan (verschil vrienden / volwassenen) Besprekt de meningen globaal vanuit de eigen mening Kan zich uiten (op een adequate wijze) in gespreksituaties met gelijkwaardige interactiepartners en relatieve bekenden				

3.4. Sociale routines	1	2	3	4
	Kent de functie van zwaaien bij komen en weggaan Reageert met zwaaien, vrolijk gedrag, 'dag' bij komen en gaan	Neemt op verschillende manieren afscheid (dag, doei, zwaaien)	Begroet op verschillende manieren (hoi, zwaaien, naar iemand toe komen)	Feliciteert een ander Bedankt een ander op verschillende manieren Verontschuldigt zich wanneer dat gepast is
	5	6	7	8
	Geeft een complimentje over het uiterlijk of een product (mooie jas, mooie tekening) Vraag om toestemming (mag ik drinken?) Stelt zichzelf voor door zijn voornaam te noemen	Gebruikt troostende woorden om een ander te troosten (stil maar, gaat het?) Stelt zichzelf netjes voor (ik ben Wouter Smit)	Gebruikt woorden om beleefdheid uit te drukken (dank u, sorry, mag ik iets vragen)	Nodigt een ander uit, heet hem welkom, en biedt hem iets aan Stelt iemand anders voor
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 3.4</i>		
Geeft een complimentje over een handeling of gedrag (je hebt me goed geholpen, wat aardig van je) Reageert op een complimentje				

Kerdoel 6: De leerlingen leren een zo ruim mogelijke woordenschat begrijpen en gebruiken

6.1. Passieve woordenschat	1	2	3	4
	Wijst de juiste persoon aan als een bepaalde naam wordt genoemd (mamma, pappa)	Wijst bij het benoemen van 20 verschillende woorden het juiste voorwerp aan Begrijpt woorden, symbolen of gebaren voor goed en fout, ja en nee	Reageert op begrippen die de leerkracht aanleert (zeg: <i>rode auto</i> en de leerling rijdt de rode auto in de garage) Wijst verschillende voorwerpen en handelingen aan die duidelijk verschillen (lang en kort touw, volle en lege beker) Koppelt de begrippen warm en koud aan verschillende voorwerpen	Wijst verschillende voorwerpen en handelingen aan waar een klein verschil tussen zit (bekers met meer en minder vloeistof, hogere en lagere tafel)
	5	6	7	8
	Raadt woorden bij een omschrijving met een aantal kenmerken	Herkent of woorden wel of niet passen in een logisch verhaal	Merkt door de woordkeuze van de leerkracht op dat er iets niet klopt Begrijpt synoniemen (kop, mok) Begrijpt homoniemen (kop, kop)	Vraagt hulp om achter de betekenis van een woord te komen
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 4.1</i>		
	Breidt zijn woordenschat uit met uitdrukkingen die letterlijk te interpreteren zijn			

6.2. Actieve woordenschat	1	2	3	4
	Kijkt naar een voorwerp als een ander het woord <i>die</i> zegt en naar het voorwerp wijst	Benoemt 10 woorden met ondersteuning van concreet materiaal (picto's, foto's) Benoemt zijn eigen naam. Benoemt de namen van enkele klasgenoten Benoemt en wijst mamma, pappa, broer en zus, opa en oma aan op een afbeelding	Gebruikt zelfstandige naamwoorden en werkwoorden Gebruikt <i>die</i> en <i>dat</i> om het aanwijzen van een voorwerp te ondersteunen	Gebruikt nieuwe geleerde woorden in zinnen Gebruikt bijvoeglijke naamwoorden Vult zinnen met een functioneel aspect aan d.m.v. woorden, wijzen of gebaren (Pas op ik kom er aan. Ik druk op de ... [toeter]) Gebruikt <i>die</i> en <i>dat</i> met een zelfstandig naamwoord (die jongen, dat meisje)
	5	6	7	8
	Gebruikt nieuwe woorden in gesprekken met bekenden	Vraagt om verduidelijking van de betekenis van een woord	Gebruikt nieuwe woorden in verschillende situaties Gebruikt de juiste lidwoorden <i>de</i> , <i>het</i> en <i>een</i> bij bekende zelfstandige naamwoorden Gebruikt <i>dit</i> en <i>deze</i> om het aanwijzen van een voorwerp te ondersteunen	Gebruikt lidwoorden en aanwijzend voornaamwoorden in verschillende contexten Gebruikt bij nieuwe woorden het bijhorende lidwoord Gebruikt <i>dit</i> (verwijzend naar <i>het</i>) en <i>deze</i> (verwijzend naar <i>de</i>)
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 4.2</i>		
Breidt zijn woordenschat uit met uitdrukkingen die meestal letterlijk zijn te interpreteren				

6.3. Woorden omschrijven			3	4
			Beschrijft één duidelijk kenmerk bij een concreet voorwerp, een handeling of een gevoel (kleur, grootte, boos, blij, etc.)	Benoemt één functioneel aspect van een bekend woord (het rijdt, het is eetbaar, etc.)
	5	6	7	8
	Benoemt drie aspecten van een bedoeld woord (het is groen, rond en je kunt het eten)	Omschrijft een concreet woord, zodat een ander het plaatje vindt (in een reeks foto's wordt het juiste woord door een ander gevonden)	Omschrijft een concreet woord waarbij in elk geval de categorie duidelijk wordt (speelgoed, eten) Verzint woorden die bij een voorwerp passen (bij een auto hoort een band, stuur, radio)	Omschrijft een concreet woord, waarbij een ieder het woord begrijpt
	9	<i>Voor hogere niveaus raadpleeg de VSO leerlijn mondelinge en schriftelijke taal: 4.3</i>		
	Benoemt zelf een voorbeeld van een homoniem (bijvoorbeeld bank) Legt uit wat een woord betekent door het uit te beelden			